

‘Volgende stap zou zijn: 37g-norm nog verder aanscherpen’

Zorgen betere normen voor kurk voor een revival van dit infillmateriaal?

Direct na de beroemde – of beruchte – Zembla-uitzendingen die het probleem van micro-plastics breed aan de orde stelden, was een duidelijke stijging waar te nemen van het aantal kunstgrasvelden in Nederland dat werd ingevuld met kurk. Dit marktaandeel nam daarna ook weer relatief snel af. Een duidelijke oorzaak daarvan is niet aan te wijzen, maar wat rondvragen in de markt laat opvallend veel fieldmanagers zien die sceptisch zijn geworden over dit materiaal. Kunnen aangescherpte normen dit verbeteren?

Auteur: Karlijn Raats

In 2015, toen het net op de markt was, werd kurk bejubeld, zeker toen SBR-rubberinfill door de media in een slecht daglicht werd geplaatst. In 2017 stelde NOC*NSF de eerste kurknorm op. Maar er kwamen slechte ervaringen naar buiten over drijvend kurk na hoosbuien en verkruiemeling. Hierdoor werd de opmars van kurk gestuit en daalde het marktaandeel zelfs. Het door NWST in 2021 uitgegeven *Tendrapport kunstgras 2020* reflecteert de tegenvallers in de praktijk en laat een daling zien van het marktaandeel van kurk-infill: in 2015 was dat nog 4,7%, in 2016 bedroeg het 10,5%, in 2017 19%, in 2018 15%, in 2019 17,5% en in 2020 13,4%.

Redenen

Voor Marc Grooteman, Fieldmanager of the Year 2018 en werkzaam bij Sportbedrijf Alkmaar, was het drijven van het kurk na een hoosbui niet het grootste probleem. ‘Ondanks het onderhoud ging de kurk-infill in veel van onze kunstgrasvelden met een vezellengte van 60 mm enorm compacteren. Velden met shockpad en vezellengte 45 mm drogen sneller

op na een regenbui, waardoor de infill losser blijft. Een nadeel van deze lichtere mat is dat je tijdens het onderhoud soms plooiën harkt. Ook hebben we veel last gehad van onkruidgroei tussen de infill aan de randen van de velden. Een paar jaar geleden was er veel kwaliteitsverschil tussen leveranciers. We zagen al of de kurk-infill gevoelig was voor verpulvering op het moment dat we een hand uit de zak namen.’

Sportveldbeheerder Peter van der Meer van de gemeente Den Haag, die sinds 2017 alleen nog velden met kurk-infill aanlegt, heeft ook slechte ervaringen. ‘Alle velden hebben een poolhoogte van 45-55 mm, op enkele van 60 mm na. Bij die laatste probeerden we met een dikkere performance-infill-laag van kurk de shockpad te sparen. Het is me de afgelopen jaren opgevallen dat de kurk-infill op de 60 mm-velden snel verstoft en dat er elk jaar kurk bijgevuld moet worden. Bij de 45-55 mm-velden zien we die snelle verstopping minder.’

‘Opdrachtgevers kunnen moeilijk telkens naar Portugal reizen om de oogst te inspecteren’

Volgens sportveldadviseur en voormalig sportveldbeheerder Gerrit de Koe uit Amsterdam speelde bij de afnemende animo voor kurk niet alleen de tegenvallende praktijk mee, maar ook het budget van kleinere gemeenten. ‘Kurk-infill is duurder, inclusief de kosten voor ombouw van het veld in de ruimste zin van het woord. Als de praktijkresultaten tegenvallen, heeft dat direct zijn weerslag op de investeringsbereidheid van kleinere gemeenten.’

Nieuwe kurknorm: 37 g

Al snel werd het opstellen van een vernieuwde kurknorm opgepakt door NOS*NSF en Kiwa Isa Sport, in samenwerking met vier marktpartijen en opdrachtgevers (de VSG). Deze nieuwe 37g-norm werd van kracht in 2020, met onder meer aanscherpingen op het gebied van de korrelgrootte en het gewicht van het kurk. Te kleine kurkkorrels verstoffen sneller en zorgen voor verdichting, te licht kurk waait weg en te

zwaar kurk bevat te veel kurkhout (van slechte kwaliteit). In de nieuwe norm wordt meer rekening gehouden met deze zaken, vinden De Koe en Van der Meer.

Hun gemeenten, Amsterdam en Den Haag, kozen de afgelopen jaren overigens uitsluitend voor kurk, Amsterdam sinds 2015 en Den Haag sinds 2017. Speciaal voor kurk-infill bij nieuwe aanleg zijn de gemeenten overgegaan van tonronde naar vlakke velden. Zij zijn dus in ieder geval niet debet aan het dalende marktaandeel van kurk, de afgelopen jaren, dat zich ook in de provincies Noord- en Zuid-Holland aftekent.

Strengere norm

Zowel De Koe als Van der Meer heeft input geleverd voor de vernieuwde 37g-kurknorm uit 2020. Toch hanteren zowel de bestekschrijvers van Amsterdam als van Den Haag zelf strengere eisen, omdat de norm in hun ogen nog veel

te algemeen en te breed is. De Koe: ‘Wat is nu precies het kwaliteitsverschil tussen een gewicht van 130 en 190 kg/m³? Dat is nu volkomen onduidelijk.’

De Koe stelt zich wel hardop de vraag of aanscherping van de 37g-norm opnieuw alleen door Kiwa Isa Sport zou moeten gebeuren. ‘In mijn optiek is dit een prima en onafhankelijk onderzoeksinstituut, maar in wezen zijn de kurkleveranciers voor een deel hun broodheren. De huidige 37g-norm is een gemiddelde norm, opgesteld door Kiwa Isa Sport en vier leveranciers, en is dus een compromis wat betreft de kwaliteit.’ Onderzoek voor verdere doorontwikkeling van de kwaliteitsnorm voor kurk ziet De Koe het liefst uitgevoerd worden door Kiwa Isa Sport of TNO in samenwerking met een universiteitslaboratorium. ‘Een volledig onafhankelijke partij, zoals de VSG, zou dit kunnen oppakken.’

NOS*NSF 37g-norm voor kurk-infill (2020):

- kleur: bruin, beige, niet egaal
- vorm: bol, hoekig en matig hoekig, A1, A2 of B2
- visueel geen vreemde bestanddelen (zoals houtvezel)
- volumegewicht (gedroogd, los gestort): 90 – 180 kg/m³
- korrelafmeting: tussen 1,0 en 3,15 mm
- korrelverdeling:

< 4 mm	100%
< 3,15 mm	> 91%
< 2 mm	> 85%
< 1,0 mm	≤ 9%
< 0,250 mm	0%
- slijtvastheid: ≥ 70%
- brandbestendigheid: zwaar ontvlambaar

‘Sportbedrijf Alkmaar stuurt tegenwoordig meer aan op de aanleg van kwaliteitsnatuurgras en hybride velden’

 Marc Grooteman

 Sportbedrijf Alkmaar

‘Keuren op specificaties zoals kleur, korrelgrootte, korrelverdeling, gewicht en slijtvastheid zou voldoende moeten zijn’

 Gerrit de Koe Sportadviseur

Projectleider Raymond van Hattum van de gemeente Den Haag is het hiermee eens: ‘Het is een feit dat de kwaliteit van het kurk afhankelijk is van de grootte en het gewicht. Het is goed om dat wetenschappelijk te bewijzen, zodat je daarin een bewuste keuze kunt maken. We weten ook dat het kurk onbehandeld moet zijn en zeker niet gebrand mag worden. Een A-, B-, C- etc. kwaliteitscodering lijkt ons een positieve aanvulling.’

Volumegewicht en korrelgrootte

Ten eerste vindt de gemeente Amsterdam de bandbreedte voor het volumegewicht van kurk in de 37g-norm te ruim. Droog en los gestort bedraagt die 90-180 kg/m³. ‘Maar Amsterdam schrijft 117-130 kg/m³ voor’, verklaart De Koe. Hij geeft toe dat dit voorschrift gestoeld is op een onderbuikgevoel, maar wel gebaseerd op verschillende proeven met kurk-infill. De gemeente Den Haag, daarentegen, schrijft 110-180 kg/m³ voor. Beide waarden vallen uiteraard binnen de norm, maar kennelijk hebben deze gemeenten een ander onderbuikgevoel over wat het beste zou zijn. Daarover zegt De Koe: ‘Zolang er geen verder onderzoek wordt gedaan, zullen opdrachtgevers het met een onderbuikgevoel moeten doen, om de kwaliteitseisen zo goed mogelijk dicht te timmeren. Er blijft kaf tussen het koren in de kurkbranche, maar opdrachtgevers kunnen moeilijk telkens naar Portugal reizen om de oogst te inspecteren.’

Den Haag en Amsterdam hanteren ook smallere bandbreedtes voor de korrelgrootte van kurk. De 37g-norm gaat uit van een doorsnede van 1,00-3,15 mm. De gemeente Den Haag schrijft 1,00-2,50 mm voor, Amsterdam 1,00-2,00 mm. Van der Meer: ‘De achterliggende gedachte is dat een te grote korrel leidt tot teveel tussenliggende ruimte, waar gruis zich kan nestelen en voor verdichting zorgt, en dat te kleine korrels snel verkrumelen. Ook eist onze gemeente een slijtvastheid > 65% in plaats van > 70 % zoals in

de 37g-norm. Met het aanhouden van een smallere bandbreedte willen we overmatige verdichting voorkomen.’

Vertrouwen in norm

Feit is dat het 37g-normblad uitgaat van specificaties en niet van kwaliteit. De kwaliteit van kurk wordt beter naarmate er vaker wordt geoogst. De eerste oogst oftewel extractie vindt plaats na 25 jaar, waarna de bast weer aangroeit. Negen jaar daarna wordt voor de tweede keer geoogst. Opnieuw negen jaar later wordt voor de derde keer geoogst, wat de beste kwaliteit kurk oplevert. In de daaropvolgende oogstcycli blijft de kwaliteit even hoog als bij de derde oogst. Wijnkurken zijn een voorbeeld van kurk van de allerbeste kwaliteit, die ook veilig zijn, want ze komen in aanraking met voedsel. Ook kurk-infill

‘Ik zie dat alle vormen van infill, ook kurk, uitgefaseerd worden’

van de derde oogst heeft de beste kwaliteit. Maar daar wringt de schoen: niemand kan controleren of kurk in een veld afkomstig is van de derde oogst. Desondanks hebben Van de Meer en De Koe er wel vertrouwen in dat de kwaliteit van kurk redelijk geborgd wordt door een goede norm. De Koe vat samen: ‘Keuren op specificaties zoals kleur, korrelgrootte, korrelverdeling, gewicht en slijtvastheid zou voldoende moeten zijn. Een volgende stap zou kunnen zijn om de 37g-norm nog verder aan te scherpen, eventueel

met toevoeging van een extra eis.’ Rob Kies van kurkproducent Amorim laat weten dat hij vierkant achter een nog strengere kurknorm staat.

Standaard bemonstering

Van de Meer raadt vanuit zijn eigen ervaring iedereen aan om monsters te nemen van elke levering voordat die op het veld wordt gestrooid, en die monsters te laten onderzoeken in een lab. De Koe beaamt dat en voegt eraan toe dat monitoring ook erg belangrijk is: ‘Doe een nulmeting en onderzoek de infill dan na twee, vier en zes jaar. Door het jaarlijks bijvullen is het misschien lastig om het aandeel gruis te meten, maar daarvoor kun je monsters nemen. We moeten er samen aan werken om de kwaliteit van kurk-infill op onze velden te optimaliseren.’ Kies: ‘Een aandachtspunt is hoe de monsters worden genomen. Tijdens het transport zakken de kleine korrels en het stof in de bigbags naar beneden; de grote korrels blijven bovenin zitten. Als er dan boven in een bigbag bemonsterd wordt, is dat niet representatief.’

Sceptis over revival

Sportveldbeheerder Bert Klein van de gemeente Amsterdam sluit zich daarbij aan, hoewel hij zich afvraagt of betere normen het marktaandeel van kurk zullen opkrikken. Hij ziet kurk-infill eerder als een tussenstap naar non-infillvelden. ‘De zorgplicht van gemeenten wordt onderschat. Gemeenten besteden kapitalen aan performance-infill, aan oplossingen voor de gezondheid van eindgebruikers en voor het milieu en aan het onderhoud van infill-velden. Ik zie dat alle vormen van infill, dus ook kurk, uiteindelijk uitgefaseerd worden. Daarvoor in de plaats komen non-infillvelden, die anno 2022 voldoen aan alle gestelde normen. Ik zou het verstandig vinden als de KNVB hierover een eenduidig besluit zou nemen, en als er een deadline komt om zo snel mogelijk te stoppen met infill. Pas dan worden non-infillvelden geaccepteerd.’

‘Ik zie kurk-infill eerder als een tussenstap naar non-infillvelden’

 Bert Klein

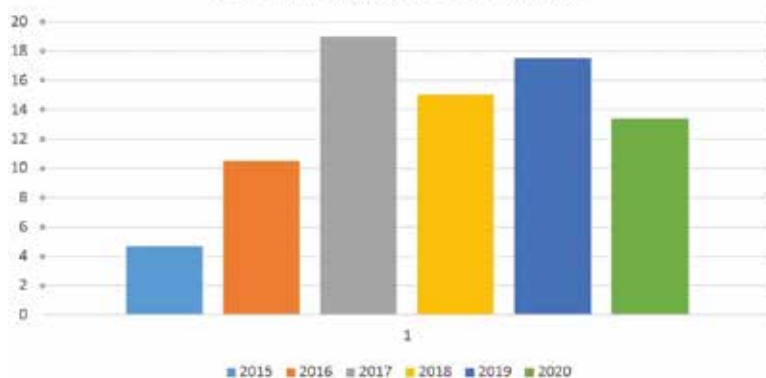
 gemeente Amsterdam

Anders worden die steeds vergeleken met andere soorten kunstgras, met infill, en dan blijven we afhankelijk van de wensen van de gebruikers. Voldoen aan milieu- en klimaatdoelstellingen moet vooropstaan.’

Grooteman van Sportbedrijf Alkmaar denkt niet dat een aangescherpte norm voor kurk-infill het kaf van het koren kan scheiden. ‘Rond een norm blijft altijd gesjoemel mogelijk; een norm kan geen garanties bieden. Als we kapitalen uitgeven aan infill en vervolgens elke levering moeten bemonsteren, waar zijn we dan in vredesnaam mee bezig?’ Hij sluit zich aan bij het standpunt van Klein: ‘Vanwege de milieu- en klimaatdiscussie stuurt Sportbedrijf Alkmaar tegenwoordig meer aan op de aanleg van kwaliteitsnatuurgras en hybride velden. Maar als het om kunstgras gaat, is non-infill uiteindelijk de toekomst, denk ik.’

‘Ik kan met de hand op mijn hart zeggen dat ik niet sjoemel’, zegt Kies van Amorim. ‘En ik ben ook voor een strengere kurknorm. Met onze goede kwaliteit zullen we die altijd halen.’

Ontwikkeling van marktaandeel kurk infill 2015-2020 in % van totale kunstgrasvoetbal markt

Desgevraagd laat Kies weten hoe hij denkt over de toekomst van infill in het algemeen. ‘Op den duur, wellicht in 2030, 2035, zal infill vervangen worden door een alternatief. Dat zou non-infill kunnen zijn, hoewel dat nu nog in de kinderschoenen staat. Tot die tijd verwacht ik dat opdrachtgevers zullen zoeken naar een zo natuurlijk mogelijke infill. Kurk is daar één van.’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Besteisen voor kurk-infill, gemeente Amsterdam:

- volumegewicht (gedroogd en los gestort): 130 kg/m³, afwijking maximaal +/- 10%, incl. 10 -14% vocht
- slijtvastheid: > 70 %
- korrelgrootte: 1-2 mm
- geen kurkhout en geen kurkstof (kurkstof = 0-0,5 mm)
- voldoen aan PEFC-norm
- recent onafhankelijk laboratoriumonderzoek toevoegen, waaruit blijkt dat het product voldoet aan Reach-norm annex XVII entry 50, 51 en 52
- kurkgranulaat is aantoonbaar vrij van paks, weekmakers en metalen (rapport overleggen)

Besteisen voor kurk-infill, gemeente Den Haag:

- volumegewicht (gedroogd en los gestort): 110-180 kg/m³
- korrelgrootte: 1,00-2,50 mm, waarbij niet meer dan 10% van het materiaal door de zeef van 1 mm mag gaan
- slijtvastheid: > 65%
- kurk-infill dient afkomstig te zijn van de kurkeik
- kurk-infill dient een 100% natuurlijke oorsprong te hebben, zonder gebruik van additieven
- behandeling van het kurk: alleen wassing toegestaan, andere (na)behandelingen niet

De herkomst van kurk-infill

Kurk wordt gewonnen uit de bast van de kurkeik. Het jongste materiaal van de geogste bast is heel elastisch, maar ook heel licht (rond de 100 kg per kuub). Het buitenste materiaal is veel zwaarder (ongeveer 200 kg per kuub) en minder elastisch, maar ook veel harder en slijt dus ook sneller. Het optimale materiaal voor infill zit in het midden van de bast, waar ook wijnkurken uit gehaald worden. Dit middelste gedeelte levert de beste combinatie van gewicht en slijtbestendigheid.